

Digtanalyse

At fortolke et digt vil sige at gøre rede for digterens tanke således som den kunstnerisk formuleres i digtet. Man skal altså besvare to spørgsmål: Hvad står der i digtet (digtets tema, idé) og hvordan har digteren formuleret sin tanke (sprog/stil)?

Da to digte aldrig er helt ens, gives der ikke en endegyldig analyse- og fortolkningsmodel. Strengt taget kræver hvert digt sin egen metode og det er vigtigt, at man ikke låser sig fast i en bestemt skematisk model, men forholder sig åbent og lyttende til digtet.

Læs digtet igennem flere gange. Slå ord op, som du ikke forstår. Forsøg at placere evt. citater og allusioner (hentydninger til anden litteratur). Læs også digtet højt for at få en fornemmelse for en evt. rytme i digtet. Efter disse gennemlæsninger vil du som regel have en (uklar) fornemmelse af, hvad der er digtets tema. Digtets titel vil i nogle tilfælde kunne underbygge denne indledende temabestemmelse.

Den efterfølgende digtanalyse har til formål at præcisere, nuancere og sandsynliggøre temabestemmelsen.

1. **Situation.** Hvad oplyses om tid, sted og personer og hvad er det i det hele taget for en situation, der beskrives i digtet?

2. **Digtets stemme.** I digte er der ofte et "lyrisk jeg", som taler og udtrykker sine følelser, tanker og holdninger. Hvordan er dette lyriske jeg placeret i forhold til de fænomener, der behandles i digtet og den omverden, digtet beskriver? Hvorledes forholder han/hun sig hertil? Hvilken grundstemning præger jeget? osv.

3. **Komposition og forløbsbeskrivelse.** Hvilke dele består teksten af og hvordan forholder de sig til hinanden? Hvilket forløb tegner digtet i forhold til tid og rum (f.eks. morgen til aften, nat til dag, forår til efterår, fra kulturens rum til naturens, fra det åbne til det lukkede osv.)? Vær opmærksom på modsætninger. Hvordan udvikler de sig i givet fald og sker der en afklaring?

4. **Sproglig/stilistisk analyse.** I den sproglige analyse nuanceres, uddybes og dokumenteres de indholdsmæssige iagttagelser, der allerede er foretaget. Husk i den forbindelse, at den sproglige analyse skal bruges i fortolkningen. Det er f.eks. ikke nok at konstatere, at der i et givet digt er mange gentagelser. Det skal præciseres, hvad det er, der gentages, hvilken betydning det har, og med hvilken effekt det gentages. Flg. sproglige elementer vil ofte være relevante at undersøge:

Billedsprog. Ved hjælp af billeder anskueliggøres det, der ikke kan siges i normalt sprog. Undersøg om der er dominerende og gennemgående billeder og om de er hentet fra et specielt område. Som eksempel på billedsprog kan nævnes:

* *sammenligning* (det, der sammenlignes, forbindes med et sammenlignende bindeord f.eks. som om, ligesom)

* *metafor*: et ord fra et sprogligt plan kan bruges overført på et andet, som f.eks. "kulden bider"

* *symboler*: er faktiske, forekommende ting, der udover deres konkrete betydning betyder noget andet. Man skelner mellem konventionelle symboler (som f.eks. kors, rose, farven rød, osv.) og tekstetablerede symboler, som får betydning som symbol i kraft af den tekstlige sammenhæng, de indgår i (f.eks. bliver jukeboxen i Rifbergs digt af samme navn et symbol på åndløsheden i forbrugssamfundet).

* *omverdensbeskrivelse*, f.eks. person- eller naturbeskrivelsen. Ofte kan denne opfattes som projektion (afspejling) af jegets indre følelser og konflikter.

Stilfigurer bruges til at give udtryk for følelsesintensitet og hjælper til at understrege vigtige betydningsselementer i teksten.

* *gentagelsen*: understreger hvad der er vigtigt og kan bidrage bl.a. til at skabe en stemning af monoton eller tvang.

* *klimaks og antiklimaks* skaber spænding og intensitet i teksten.

* *kontraster* er ofte ganske betydningsfulde. De er med til at understrege og fremhæve de centrale konflikter og er dermed en god indgang til en forståelse af, hvad digtet drejer sig om. Et vanskeligt tilgængeligt digt kan ofte åbnes ad denne vej. Vigtige kontraster kan være: liv-død, før-nu, himmelsk-jordisk, jeg-du, lys-mørke.

* *retoriske spørgsmål og udråb* giver udtryk for engagement og følelsesmæssig intensitet.

* *besjæling eller personifikation* hvor ting og begreber tillægges menneskelige egenskaber og dermed levendegøres. Anvendes ofte i romantikken til understregning af enhedstanken og panteismen (det guddommeliges tilstedeværelse overalt i naturen)

Sprog.

* *sætningsbygning*. Undersøg om der er noget specielt ved sætningsbygningen, f.eks. afbrudte sætninger, som afspejler følelsesmæssig uro, ultrakorte sætninger der f.eks. kan etablere en tempofyldt stemning osv.

* *tegnætning*. Ortografiske tegn som udråbstegn og spørgsmålstegn er udtryk for følelsesmæssig intensitet, uro.

* *ordforråd*. Er ordforrådet præget af specielle ord hentet fra en særlig sprogsfære? Hvad med ordsammenstillingerne? Hører de til samme sprogsfære (f.eks. grøn tone)? Vær især opmærksom på ordenes konnotationer (dvs. de bibetydninger og associationer der knytter sig til et givet ord, f.eks. er det ikke ligegyldigt om man bruger ordet *øg* eller *ganger* om en hest) Undersøg også ordklassernes repræsentation i digtet: især navneord, udsagnsord og tillægsord. Er digtet f.eks. domineret af dynamiske udsagnsord, beskrivende eller vurderende tillægsord? Optræder der mange abstrakte eller konkrete navneord?

* *stilleje*. Høj stil, lav stil, normal stil, jargon etc.

* *ironi*. Mange modernistiske digte giver udtryk for en kritisk holdning gennem ironi.

* *rim* (enderim og bogstavrim) og rytme kan være med til at underbygge stemningen/atmosfæren i et digt. Lyt f.eks. til den hektiske, besættende rytme i Tom Kristensens digt "Nat i Berlin":

Hesteklapren! Hesteklapren!

Hestesko og Hestehov!...

Eksemplet illustrerer desuden hvordan bogstavrim (= allitteration) kan bruges til at fremhæve betydningsfulde ord i en tekst.

5. **Fortolkning**. Her sammenfattes materialet fra analysen til en sammenhængende, begrundet og nuanceret beskrivelse af digtets tema og forfatterens budskab og holdning. Hvilket syn på tilværelsen og menneskets eksistens giver digtet udtryk for?.

6. **Vurdering**. Man må gerne have en mening om et digt, men man bør skelne mellem to former for vurdering:

* en æstetisk vurdering der bygger på digterens evne som digter

* en holdningsmæssig vurdering - sympati eller antipati for digtets idé.

7. **Perspektivering** - dels inden for forfatterskabet, dels inden for den litteraturhistoriske periode som digtet tilhører. Evt. en idéhistorisk, social eller politisk perspektivering.